

BREZPLAČNI

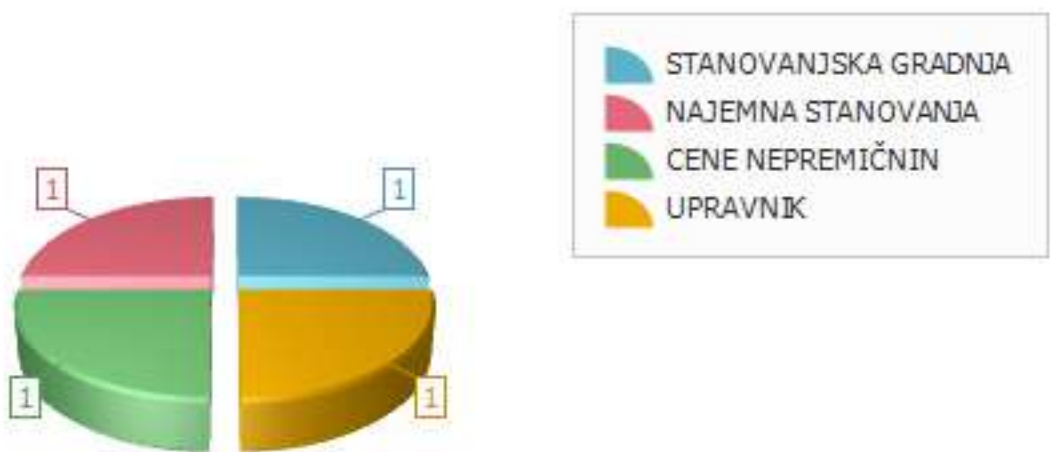
izobraževalni tečaji in tabori za učenje digitalnih kompetenc

6-15 in 16-29 let

Poročilo medijskih objav

Pripravljeno: 17.08.2026

Pojavnost:

Ključne besede v poročilu:

STANOVANJSKA GRADNJA	1
NAJEMNA STANOVANJA	1
CENE NEPREMIČNIN	1
UPRAVNIK	1

Pregled objav

15. 08. 2026	www.delo.si	Stran/Termin:	SLOVENIJA
Naslov:	Slovenija sedi na milijardah v tujini, a doma nima stanovanj, železnic ...		
Vsebina:	Trg sam ne bo rešil Slovenije: čas je za državno razvojno planiranje in pogumne skupne projekte.		
Avtor:	Neven Borak		
Žanr:	SPLETNI ČLANEK		
Gesla:	STANOVANJSKA GRADNJA		
16. 08. 2026	https://www.24ur.com/	Stran/Termin:	SLOVENIJA
Naslov:	Ko sem bil jaz tvojih let' scenarij in tiktakanje 'družbene ure		
Vsebina:	Ko ljudje govorijo o normalnem življenju, navadno ne opisujejo zgolj tega, kako živi večina, pravi sociolog dr. Roman Kuhar iz Filozofske fakultete UL. "Pogosto imajo v mislih kulturni scenarij "pravih" življenja: dokončati izobraževanje, dobiti stabilno zaposlitev, se odseliti od staršev, urediti stanovanjsko vprašanje,		
Avtor:	Neža Mlakar		
Žanr:	SPLETNI ČLANEK		
Gesla:	NAJEMNA STANOVANJA, CENE NEPREMIČNIN		
17. 08. 2026	Reporter	Stran/Termin: 66	SLOVENIJA
Naslov:	Demokracija med betonom, grmovjem in mačjimi stranišči		
Vsebina:	kolumna		
Avtor:	LJERKA BIZILJ		
Žanr:	KOLUMNA		
Gesla:	UPRAVNIK		

15. 08. 2026	www.delo.si	Stran/Termin:
Naslov:	Slovenija sedi na milijardah v tujini, a doma nima	Naklada:
Avtor:	Neven Borak	Površina/Trajanje: 1,00
Rubrika/Oddaja:	Žanr: SPLETNI ČLANEK	
Gesla:	STANOVANJSKA GRADNJA	

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/slovenija-sedi-na-milijardah-v-tujini-a-doma-nima-stanovanj-z>

Trg sam ne bo rešil Slovenije: čas je za državno razvojno planiranje in pogumne skupne projekte. Meglene ideje o privabljanju tujih investicij niso rešitev. Naštevaje napak preteklih vlad ni rešitev. Trditve, da je razvoj pogojen zgolj z novimi davčnimi olajšavami in subvencijami, niso rešitev. Država, ki ustvarja sistemske presežke in kopiči premoženje, še vedno razpravlja, kot da je na robu siromaštva. Podatki takšne mentalitete ne dopuščajo.

image_alt
Znižanje davkov ni razvoj: interventni zakon namesto strategije prinaša iluzijo
iPROM Video

V razpravah o gospodarstvu se pogosto pojavljajo ocene, da temeljni problem države ni toliko pomanjkanje kapitala kot nezmožnost njegovega aktiviranja za razvojne namene. Premalo je investicij, premalo razvojnih projektov, premalo denarja za stanovanja, železnice, energetiko, raziskave ali zdravstvo. Premalo naj bi bilo takih ali drugačnih spodbud.

Evropski denar davkoplačevalcem
Preobrazba slovenskega modela
Če pogledamo obdobje zadnjih treh desetletij in pol, postane vidna širša slika preobrazbe slovenskega gospodarskega modela. To ni slika samo o rasti, krizi in okrevanju. Je tudi slika o spreminjanju načinov, kako država usklajuje svoje razvojne cilje, investicije in časovne horizonte. Pokaže, da je mogoče zadnjih petintrideset let razdeliti na več različnih razvojnih obdobjih.

Najprej je bilo obdobje postopne in doma vodene gospodarske stabilizacije in krepitve. V devetdesetih letih in v prvih letih novega tisočletja je Slovenija sledila postopni poti gospodarskega vključevanja v evropski prostor. Imela je lastno valuto, samostojno denarno politiko in razmeroma močne domače institucije gospodarskega upravljanja. Ne glede na številne pomanjkljivosti je obstajal relativno usklajen okvir razvojnega odločanja. Ključne gospodarske odločitve so bile sprejete znotraj države, gospodarska politika pa je poskušala povezovati monetarne, fiskalne in razvojne cilje.

Sledilo je obdobje hitre finančne integracije po vstopu v Evropsko unijo in evroobmočje, zatem dolgo obdobje sanacije po finančni krizi in nazadnje današnje obdobje, v katerem Slovenija prvič po osamosvojitvi ne rešuje več predvsem problema finančne stabilnosti, temveč se sooča z vprašanjem, kako finančno stabilnost prevajati v dolgoročni razvoj.

INFOGRAFIKA: Delo
INFOGRAFIKA: Delo
Po vstopu v Evropsko unijo in zlasti po uvedbi evra se je položaj začel hitro spreminjati. Kot da je nastopila doba razpuščenosti. Dostop do kapitala je postal lažji, obrestne mere so padle, slovenske banke pa so bistveno lažje dostopale do financiranja na evropskih trgih. Prevladalo je prepričanje, da bodo finančni trgi sami usmerjali sredstva v najbolj produktivne projekte. Prav v tem obdobju se je neto mednarodni investicijski položaj Slovenije začel hitro slabšati. Banke in podjetja so se zadolževali v tujini, rast pa je v veliki meri temeljila na zunanjem financiranju. Finančna kriza leta 2008 je po pičlih štirih letih pokazala omejitve takšnega modela. Ko so finančni tokovi iz tujine presahnili, se je razkrila velika odvisnost slovenskega gospodarstva od zunanjega financiranja. Sledilo je dolgo obdobje razdolževanja, sanacije bank in prilagajanja.

Po letu 2013 se je vrnila makroekonomska koordinacija v drugačni obliki. Nacionalna koordinacija se ni vrnila, nadomestili so jo evropski semester, fiskalna pravila, postopki odpravljanja makroekonomskih neravnotežij, bančna unija in drugi mehanizmi ekonomskega upravljanja Evropske unije.

Stabilnost brez vizije in rojstvo pasivne upnice

Napačno bi bilo trditi, da je evropska komisija državam članicam ponujala samo nadzor in prisilo. Po finančni krizi je postopoma oblikovala enega najobsežnejših sistemov gospodarske koordinacije v zgodovini evropskega povezovanja. Evropski semester, postopki odpravljanja makroekonomskih neravnotežij, bančna unija, fiskalna pravila in pozneje še program Next Generation EU predstavljajo doslej najbolj radikalen poskus usklajevanja nacionalnih ekonomskih politik v prostoru skupne valute in enotnega trga.

image_alt

Demografski sklad: 20 milijard, ki bi jih lahko takoj izkoristili

Zdi se, da ta program predstavlja prelomnico, po kateri se EU nekoliko oddalji od trde vere, da bodo finančna stabilnost, fiskalna pravila in enotni trg sami po sebi ustvarili razvojne preboje. Evropska komisija danes gradi široko paleto novih programov in instrumentov, ki segajo od Evropskega sklada za konkurenčnost, programa Horizon Europe in pobud za industrijsko razogljičenje do skupnih energetskih, tehnoloških in obrambnih projektov. V ospredje stopajo vprašanja tehnološke suverenosti, umetne inteligence, strateških dobavnih verig, kritičnih surovin, energetske odpornosti in vse bolj tudi skupne evropske obrambe. Tudi novi obrambni programi, ki predvidevajo skupno financiranje vojaških zmogljivosti, raziskav in obrambne industrije, temeljijo na isti logiki: trg sam po sebi ne zagotavlja zadostnih investicij v dejavnosti, ki določajo dolgoročno odpornost in konkurenčnost evropske družbe. Vtis je, da EU vse bolj prevzema vlogo koordinatorja velikih investicijskih ciklov, ki presegajo zmožnosti posameznih držav in običajne časovne horizonte zasebnega kapitala.

Toda cilj te koordinacije ostaja predvsem stabilnost, ki se sedaj pokriva s prevleko odpornosti. Evropski institucionalni okvir je postal izjemno uspešen pri spremljanju javnofinančnih primanjkljajev, zadolženosti, stroškov financiranja in finančne stabilnosti. Mnogo manj pa je prilagojen za vprašanja dolgoročne razvojne strukture posameznih gospodarstev. Evropska komisija lahko spodbuja investicije, financira posamezne programe in zahteva strukturne reforme, težje pa odgovori na vprašanja, kakšna naj bo prihodnja industrijska struktura posamezne države, kako uskladiti stanovanjsko politiko z demografskimi trendi ali kako povezati infrastrukturne, tehnološke in razvojne cilje v enotno nacionalno strategijo.

INFOGRAFIKA: Delo

INFOGRAFIKA: Delo

Prav v tem se skriva pomemben del zgodovine sodobne Slovenije. Slovenija je v razmeroma kratkem času prešla od države, ki je veljala za eno bolj ranljivih gospodarstev evroobmočja, do države z zunanjimi presežki in pozitivnim mednarodnim investicijskim položajem. Iz izrazite neto dolžnice tujine je postala upnica. Slovenski rezidenti imajo danes v tujini več finančnih sredstev, kot imajo tujci finančnih terjatev do Slovenije.

Toda prav tu se začne zanimivejši del zgodbe. Ko slišimo, da je država neto upnica tujine, si najprej predstavljamo podobo uspešnih domačih podjetij, ki kupujejo konkurente po Evropi in svetu, širijo svoje blagovne znamke ter krepijo globalni gospodarski vpliv države. Vendar podatki kažejo povsem drugačno sliko. Največji del slovenskega premoženja v tujini niso neposredne naložbe v produktivni kapital. Večino predstavljajo depoziti, obveznice, vrednostni papirji, posojila in druge likvidne finančne terjatve. Slovenija je postala neto upnica predvsem v vlogi pasivne varčevalke in finančne vlagateljice, mnogo manj pa aktivna lastnica podjetij v tujini.

Struktura mednarodnega investicijskega položaja Slovenije razkriva dve izraziti anomaliji. Prva je na strani aktive: skoraj sto milijard evrov sredstev v tujini zveni impresivno, vendar največji del tega premoženja sestavljajo finančni zahtevki. Druga posebnost se skriva na strani pasive: neposredne naložbe tujcev v Sloveniji so bistveno večje od slovenskih neposrednih naložb v tujini. Tujina ima pri nas za približno trideset milijard evrov neposrednih naložb, slovenski kapital v tujini pa le okoli sedemnajst milijard evrov. Poenostavljeno povedano: Slovenija je kot varčevalec izjemno uspešna, kot lastnik pa precej manj. Prva slika dokazuje, da država nima več težav z akumulacijo kapitala, temveč z njegovo domačo aktivacijo.

Pravica do denarnega toka ali pravica do prihodnosti?

Podatki jasno potrjujejo, da je Slovenija uspešnejša pri privabljanju tujega kapitala kot pri širjenju lastnega lastniškega vpliva v tujini. Po letu 2013 so finančne terjatve začele rasti bistveno hitreje od neposrednih naložb. Domači presežki so se kopičili v depozitih in obveznicah, medtem ko je bila rast produktivnih naložb zaspana. Slovenija je tako postala specifična upnica: tujina je pri nas pomemben lastnik podjetij, mi pa smo v tujini zgolj finančni upnik.

Če prva slika prikazuje prehod iz dolžnice v upnico, druga in tretja slika kažeta, kakšna upnica je Slovenija postala. Tujci v Sloveniji prevzemajo nadzor nad produktivnim kapitalom. Slovenski presežki v tujini pasivno ležijo v obliki likvidnih finančnih terjatev in bančnih depozitov.

S tem trčimo ob osrednji makroekonomski paradoks, ki ga podatki jasno izrišejo, ne morejo pa nanj odgovoriti: zakaj se ti finančni presežki ne pretvarjajo v domače naložbe?

INFOGRAFIKA: Delo

INFOGRAFIKA: Delo

Čeprav je takšna struktura odraz uspešne sanacije in razdolževanja po krizi, dolgoročno odpira resna strateška vprašanja. Razlika med finančno terjatvijo in lastništvom je namreč ključna. Finančna terjatev je pravica do dela prihodnjih denarnih tokov, lastništvo pa je pravica do soustvarjanja prihodnosti. Prvo prinaša dohodek, drugo vpliv. Država, ki kopiči predvsem finančne terjatve, si zagotavlja del prihodnjih donosov, ni pa nujno, da sodeluje pri sprejemanju odločitev o tehnologijah, proizvodnji, raziskavah in infrastrukturnih sistemih, iz katerih ti donosi izvirajo. Zato mednarodni investicijski položaj ni zgolj vprašanje višine premoženja, temveč tudi vprašanje položaja v omrežjih odločanja, ki oblikujejo razvoj.

Če bi bil glavni problem pomanjkanje kapitala, slovenski mednarodni investicijski položaj ne bi bil pozitiven. Če bi bile investicije premosorazmerne s količino prihrankov, bi danes opazovali investicijsko rast. Četrta slika kaže, da je še ni.

Banka Slovenije in Umar potrjujeta, da financiranje ni med glavnimi omejitvami podjetij. Bančni sistem poka po šivih od likvidnosti, depoziti prebivalstva presegajo zgodovinske ravni, podjetja sedijo na zadržanih dobičkih, obrestne mere ne kažejo slike omejenega blokirane gospodarstva. Problem torej ni v zmožnosti ustvarjanja presežkov, temveč v institucijah in kanalih, ki odločajo o njihovi alokaciji.

Slovenija ni postala neto upnica tujine zato, ker bi investirala več, ampak zato, ker so po krizi hkrati varčevali podjetja, gospodinjstva in tudi država. Presežki so nastajali hitreje, kot so nastajale investicije.

Mednarodni investicijski položaj ni cilj, temveč instrument. Podobno kot gospodinjstvo ne varčuje zaradi samega varčevanja, temveč zaradi prihodnjih možnosti, tudi država ne bi smela obravnavati neto finančnih terjatev do tujine kot končnega cilja razvoja. Vprašanje ni, koliko terjatev ima, ampak kako te terjatve prispevajo k njeni gospodarski, tehnološki in družbeni moči.

image_alt

Socialna država ni ovira za rast, je njen glavni motor prihodnosti

Kdo koordinira prihodnost?

Odgovor ni več tako preprost, kot je bil pred nekaj desetletji. Del razvojne koordinacije se je v zadnjih letih nedvomno preselil na evropsko raven. Programi, ki sledijo NextGenerationEU, od tehnoloških in energetskih pobud do novih obrambnih in industrijskih skladov, kažejo, da tudi evropska komisija postopoma priznava potrebo po aktivnem usklajevanju dolgoročnih investicij. Toda evropska raven lahko določa okvirje, prednostne naloge in finančne spodbude; ne more pa namesto posamezne države oblikovati njene razvojne vizije. Bruselj lahko spodbuja razvoj umetne inteligence, zelenih tehnologij ali obrambne industrije, ne more pa odločiti, kako naj Slovenija poveže stanovanjsko politiko, prometno infrastrukturo, energetski sistem, raziskovalne zmogljivosti in demografske trende v enotno predstavo o prihodnosti. Prav zato se vprašanje koordinacije ne vrača samo v Bruselj, temveč tudi na domače prizorišče. Evropski programi lahko zagotovijo sredstva in okvir, ne morejo pa nadomestiti nacionalne sposobnosti organiziranja prihodnosti.

Toda koordinacija evropskih prioritet ni isto kot koordinacija slovenskega razvoja.

S tem se odprejo vprašanja investicijskih načrtov podjetij, usmeritev političnih elit in narave evropskega institucionalnega okvira. Če presežki sami po sebi ne generirajo razvoja, tudi produktivnost ni problem, ampak posledica. Ko se presežki raje parkirajo v pasivnih finančnih terjatvah v tujini, namesto da bi se prelevili v domače tehnološke, infrastrukturne ali organizacijske zmogljivosti, je počasna rast produktivnosti posledica investicijske strukture, ne njen vzrok.

INFOGRAFIKA: Delo

INFOGRAFIKA: Delo

Večina družbenih problemov – [stanovanjska gradnja](#), železniška in elektroenergetska omrežja, raziskovalna infrastruktura, demografski trendi – presega običajni investicijski horizont posameznega podjetja in posamezne vlade. Gre za projekte, katerih učinki se merijo v desetletjih.

Prehrojena slovenska pot razkriva, da so se tektonski premiki v mednarodnem investicijskem položaju vedno ujemali s spremembami načina gospodarskega upravljanja. V devetdesetih letih so ključne razvojne odločitve nastajale znotraj domačih institucij. Z vstopom v EU in evroobmočje je to vlogo prevzel prosti trg, prepričan, da bo kapital sam poiskal najboljše projekte. Po letu 2008 so krmilo prevzele evropske institucije. Slovenija je s tem pridobila makroekonomsko stabilnost, nižje stroške financiranja in odpornost na zunanje šoke in izgubila avtonomni sistem dolgoročne razvojne koordinacije. Del nalog se je preselil v Bruselj, del je ostal doma, del je ostal prepuščen trgu. Ključno vprašanje ni več, ali imamo dovolj kapitala, temveč kdo in kako ta kapital povezuje z dolgoročnimi cilji države.

Do takega sklepa je prišel program GZS Made in Slovenia 2035, ki predvideva 19 milijard evrov investicij v prebojne panoge – od farmacije in biotehnologije do mobilnosti, logistike in digitalnih tehnologij. Ključno sporočilo gospodarstva pa se skriva med vrsticami: glavne ovire niso finančne, temveč strukturne – pomanjkanje kadrov, birokratski zastoji, energetski krč, šibko povezovanje znanosti z industrijo in predvsem odsotnost razvojne koordinacije.

Program GZS je neposreden odgovor na paradoks pozitivnega mednarodnega investicijskega položaja Slovenije. Čeprav je Slovenija prešla iz neto dolžnice v neto upnico tujine, so razprave o investicijskem zaostanku in infrastrukturni podhranjenosti danes glasnejše kot kdaj prej. Finančna stabilnost je namreč le prazen prostor; razvoj pa ustvari sposobnost družbe, da ga zapolni s skupnimi projekti prihodnosti.

Slovenija potrebuje institucije, ki razmišljajo o prihodnosti, investitorje, ki znajo mobilizirati prihranke,

politične dogovore, ki presegajo logiko mandata, ter razvojne verige, ki povezujejo znanje, podjetnost in infrastrukturo.

Premagovanje sistemske otočnosti

Kdo torej povezuje stanovanjsko politiko, energetske sisteme, prometno infrastrukturo, raziskovalne zmogljivosti in demografske trende? Kdo danes opravlja razvojno funkcijo, ki je nekoč premoščala vrzel med dolgoročnimi investicijami in tehnološkim prebojem?

Na sorodno težavo opozarjajo člani Inženirske akademije Slovenije. Ugotavljajo, da slovenski razvojni prostor hromi »otočnost« posameznih podsistemov. Raziskovalne institucije, gospodarstvo, finančni sektor in državni resorji delujejo izolirano, vsak po svoji interni logiki, brez zadostne koordinacije in skupnih razvojnih ciljev. Posledica ni pomanjkanje idej, znanja ali kapitala, temveč globoke vrzeli med posameznimi fazami razvojnega procesa. Slovenija trči ob zid pri pretvarjanju surovega potenciala v konkretne razvojne rezultate.

Podatki Banke Slovenije razkrivajo finančno plat tega krča, Inženirska akademija in GZS pa njegovo organizacijsko plat. Pridružujejo se jim tudi avtorji zbornika Prostorski načrtovalci 21. stoletja. Vsi indici vodijo do enakega spoznanja: največji izziv sodobne Slovenije ni več akumulacija kapitala, temveč povezovanje razpršenih virov v koherentno razvojno smer in oblikovanje institucionalnega mehanizma dolgoročne družbene koordinacije, katere naloga je povezovati sedanje odločitve z bodočimi potrebami skupnosti.

Razpršenost odgovornosti med evropske institucije, državo, trg in podjetja vzbuja dvom, ali v Sloveniji sploh še obstaja prostor, kjer se delni cilji zlijejo v skupno predstavo o prihodnosti. Ta izziv ni tehničen, ampak politično-institucionalen, zato ga ni mogoče prepustiti anonimnim tržnim silam ali partikularnim interesom posameznega ministrstva. Zahteva jasno, proaktivno odgovornost političnih, upravljavskih in gospodarskih elit.

Največji paradoks sodobne Slovenije ni pomanjkanje denarja, temveč dejstvo, da se institucije in elite še vedno vedejo, kot da nam ga primanjkuje. FOTO: Jure Eržen

Največji paradoks sodobne Slovenije ni pomanjkanje denarja, temveč dejstvo, da se institucije in elite še vedno vedejo, kot da nam ga primanjkuje. FOTO: Jure Eržen

Vprašanje »kdo« je zato osrednje vprašanje Slovenije.

Statistika Banke Slovenije riše portret države, ki je finančno bistveno močnejša in stabilnejša, kot sama verjame. Če je bila imperativ preteklega desetletja finančna stabilizacija, mora biti imperativ naslednjega razvoja mobilizacija.

Trgi lahko učinkovito alocirajo likvidnost, ne morejo pa določiti strateškega horizonta države. Evropske institucije bedijo nad javnofinančnimi mejami, težje pa rišejo nacionalne prioritete. Žogica se tako neusmiljeno vrača na domače igrišče. Domače elite odločajo, ali bodo presežki ostali ujeti v pasivnih finančnih terjatvah v tujini ali pa se bodo prelevili v infrastrukturo, tehnološko suverenost in prihodnjo produktivnost. Razvoj v končni fazi ni vprašanje razpoložljivosti kapitala, temveč vprašanje zmožnosti vodenja. Zmožnost vodenja je prav tako kapital. Odločitve o aktivaciji presežkov niso plod slepih tržnih sil. Sprejemajo jih konkretni odločevalci in menedžerji, ki s svojim ukrepanjem ali pasivnostjo neposredno določajo prihodnje mesto Slovenije na svetovnem zemljevidu.

Klic k dejanjem

Politiki naj nehajo ponavljati, da je rešitev v meglenem privabljanju novih tujih investicij ali v neskončnem poudarjanju napak preteklih vlad. Gospodarstveniki naj nehajo trditi, da je razvoj pogojen zgolj z novimi davčnimi olajšavami in subvencijami. Čas je, da se vsi skupaj vprašamo – in končno poiščemo odgovor –, zakaj država, ki ustvarja sistemske presežke in kopiči premoženje, v javnem prostoru še vedno razpravlja, kot da je na robu beraštva. Podatki takšne mentalitete preprosto ne potrjujejo.

Resnica je povsem drugačna: Slovenija je v zadnjih petnajstih letih uspešno rešila problem akumulacije kapitala. Ni pa še rešila problema organizacije razvoja. Največji paradoks sodobne Slovenije ni pomanjkanje denarja, temveč dejstvo, da se institucije in elite še vedno vedejo, kot da nam ga primanjkuje. Ne živimo več v kapitalsko podhranjeni državi. Živimo v družbi, ki mora sposobnost ustvarjanja presežkov pretvoriti v javna stanovanja, infrastrukturo, tehnologijo, znanje in produktivnost.

Zato osrednje vprašanje prihodnjega desetletja ne bo, kako ustvariti več kapitala in kako dati čim več spodbud. Vprašanje bo, ali premoremo institucije, projekte, politične, upravljske in gospodarske elite, ki so sposobne oblikovati koherentno vizijo prihodnosti in z njo preseči mandatne vizije. Prihodnost je treba organizirati, graditi in vanjo verjeti.

Domače elite odločajo, ali bodo presežki ostali ujeti v pasivnih finančnih terjatvah v tujini ali pa se bodo prelevili v infrastrukturo, tehnološko suverenost in prihodnjo produktivnost.

Hoteti, znati, moči

Uporabil bom moto Milivoja Samarja, gospodarstvenika in predsednika nekdanjega republiškega komiteja za družbeno planiranje, ki je bil v poosamosvojitvenem institucionalnem premeščanju, skupaj z nekdanjim republiškim zavodom za družbeno planiranje, odplaknjen iz novega reda. Odvržena sta bila tudi koncept makroekonomskega planiranja Jana Tinbergena in domači koncept mešanega, plansko-tržnega gospodarstva. Povojni zahodnoevropski razvojni modeli so temeljili na sintezi trga, ki je opravljal vsakodnevno alokacijo virov, in indikativnega planiranja, s katerim so države usmerjale in podpirale dolgoročni investicijski horizont. EU in EMU pa sta se ujela v past več avtopilotov – inflacijskega ciljanja, fiskalnih pravil, mikrobonitetne in makrobonitetne regulacije in velike želje po nadaljnjem poglobljanju tržnosti evropskega reda.

Prehod iz stabilnostnega v razvojni režim ni mogoč z izboljšavami posameznih politik, temveč potrebuje drugačno institucionalno arhitekturo. Evropska pravila niso bila zasnovana za ustvarjanje razvojne dinamike. Zato so številne države v položaju, ko imajo vzpostavljene mehanizme za preprečevanje napak, nimajo pa mehanizmov za ustvarjanje prebojev. Slovenija ni izjema. Pravila, regulatorne omejitve in postopki nadzora ne povezujejo znanja, kapitala, infrastrukture in politične volje v razvojne projekte. Trg ne ustvarja kompleksne razvojne verige. Potrebne so institucije, ki zmanjšujejo negotovost, koordinirajo pričakovanja in premišljeno usmerjajo prihranke v projekte. Naloga države zato postaja organizirati sposobnost prepoznavanja področij prihodnjega razvoja in usklajevanje virov okoli skupnih razvojnih ciljev.

Statistika Banke Slovenije riše portret države, ki je finančno bistveno močnejša in stabilnejša, kot sama verjame. Če je bila imperativ preteklega desetletja finančna stabilizacija, mora biti imperativ naslednjega razvoja mobilizacija.

Prva sestavina razvojne institucionalne arhitekture bi morala biti reafirmacija državnega razvojnega planiranja. Centralni urad za dolgoročni razvoj bi povezoval razpršene razvojne zmogljivosti države. Raziskovalne ustanove, gospodarski subjekti, infrastrukturni sistemi in državni resorji pogosto delujejo v ločenih svetovih. Urad bi moral postati prostor njihovega srečevanja in usklajevanja. Njegova naloga bi bila vsebinski, finančni in organizacijski inženiring, povezovanje evropskih kohezijskih sredstev, prihrankov podjetij in prebivalstva, razvojnih bank, raziskovalnih institucij in zasebnih investitorjev v skupno razvojno kroženje. Vsakih pet let bi moral pripraviti državni razvojni portfelj, ki bi določil omejeno število prioritet države – od energetike in stanovanj do umetne inteligence, farmacije, železniške infrastrukture in novih industrijskih tehnologij.

Drugo sestavino bi lahko predstavljal medstrankarski dogovor o najpomembnejših investicijah v naslednjih 10 do 15 letih. Večina projektov, ki odločajo o prihodnji produktivnosti države, močno presega časovni horizont posameznega političnega mandata. Energetski objekti, železniška

infrastruktura, raziskovalni centri ali večji stanovanjski programi zahtevajo desetletje ali več. Velik problemov sodobnih demokracij je neskladje med kratkim političnim in dolгим investicijskim ciklom. Tak dogovor bi moral politično, po možnosti pa tudi pravno, zaščititi financiranje omejenega števila za državo pomembnih projektov pred vsakokratnimi spremembami oblasti in menedžerjem zagotoviti dolgoročno predvidljivost ob zelo jasno definiranih nalogah, ciljih in nadzorom nad izvajanjem. Učinkovitost in uspešnost bi merili z doseganjem razvojnih ciljev in ne z mandatno politično koristnostjo.

Po vstopu v Evropsko unijo in zlasti po uvedbi evra se je položaj začel hitro spreminjati. Kot da je nastopila doba razpuščenosti. FOTO: Reuters

Po vstopu v Evropsko unijo in zlasti po uvedbi evra se je položaj začel hitro spreminjati. Kot da je nastopila doba razpuščenosti. FOTO: Reuters

Tretjo sestavino bi lahko predstavljal Slovenski državni razvojni sklad, ki bi presešel omejitve SID banke, Slovenskega podjetniškega sklada in SDH. Postal bi institucija, ki bi bila sposobna sistematično financirati dolgoročne razvojne projekte z višjo stopnjo tveganja z zadolževanjem pri bankah, izdajanjem delnic in obveznic, doma in v tujini. Profesionalno upravljana razvojna organizacija, ki bi nadgradila upravljanje državnega premoženja, bi morala z lastno dejavnostjo generirati dodatna sredstva za uresničevanje razvojnega portfelja države.

Četrto sestavino pa bi predstavljala aktivacija presežkov podjetij prek namenskih razvojnih konzorcijev za oblikovanje celovitih razvojnih verig. Gospodarski preboji ne bodo nastajali v posameznih podjetjih, temveč v okoljih, ki povezujejo raziskave, proizvodnjo, infrastrukturo, financiranje in izobraževanje. Konzorciji bi povezovali raziskovalne inštitute, univerze, podjetja, infrastrukturne operaterje, finančne institucije in državo. Podjetja, ki razpolagajo z velikimi zadržanimi dobički, bi lahko nastopala kot solastniki in razvojni partnerji, država bi prek Slovenskega razvojnega sklada prevzemala začetna tveganja in omogočila uresničevanje projektov, ki jih posamezni akterji sami niso pripravljeni financirati. Kapital podjetij bi se s tem neposredno aktiviral v domačih prebojnih konzorcijih, kjer podjetja ne iščejo zgolj finančnega donosa, temveč tehnološko sinergijo za lastno prihodnost.

Skupna značilnost teh štirih sestavin je preprosta. So okvir možnega razvojnega okolja. Slovenija potrebuje institucije, ki razmišljajo o prihodnosti, investitorje, ki znajo mobilizirati prihranke, politične dogovore, ki presegajo logiko mandata, ter razvojne verige, ki povezujejo znanje, podjetnost in infrastrukturo. Kombinacija teh sestavin lahko ustvari institucionalno sposobnost države, ki bo uspešna ne le pri ohranjanju stabilnosti, temveč tudi pri ustvarjanju razvoja.

Ddr. Neven Borak je ekonomist in zgodovinar.

16. 08. 2026

<https://www.24ur.com/>

Stran/Termin:

Naslov: Ko sem bil jaz tvojih let' scenarij in tiktakanje 'družbene

Naklada:

Avtor: Neža Mlakar

Površina/Trajanje: 1,00

Rubrika/Oddaja:

Žanr: SPLETNI ČLANEK

Gesla: NAJEMNA STANOVANJA, CENE NEPREMIČNIN

<https://www.24ur.com/novice/slovenija/kako-bi-morali-ziveti.html>

NOVICE ŠPORT POP IN POPKASTVREME SVEŽE TV ODDAJE/OYO MAGAZIN

Portreti Zgodbe Reportaže Zmage Slava Serije

MAGAZIN
'Ko sem bil jaz tvojih let' scenarij in tiktakanje 'družbene ure'
Ljubljana, 16. 08. 2026 16.27 pred eno minuto 0

AVTOR:
Neža Mlakar

Pri 25 letih služba. Pri 30 stanovanje. Potem otroci, družinski avto, dopust in prosti vikendi. Kaj je "normalno" življenje – nekaj, kar družba pričakuje, ali nekaj, kar večina živi? Domnevno univerzalna življenjska pot, ki je v tem času za mnoge skoraj nemogoče izvedljiva, je v resnici povezana z zelo specifičnim zgodovinskim obdobjem po drugi svetovni vojni, pojasnjuje sociolog Roman Kuhar. Pritisk, da je treba določene stvari urediti v določenem obdobju, pa ni povezan zgolj z 'biološko', temveč tudi 'družbeno' uro.

VSI SMO TU VOYO

Ko ljudje govorijo o normalnem življenju, navadno ne opisujejo zgolj tega, kako živi večina, pravi sociolog **dr. Roman Kuhar** iz Filozofske fakultete UL. "Pogosto imajo v mislih kulturni scenarij "pravičnega" življenja: dokončati izobraževanje, dobiti stabilno zaposlitev, se odseliti od staršev, urediti stanovanjsko vprašanje, vzpostaviti partnersko zvezo in imeti otroke – vse to v približno določenem zaporedju in do določene starosti." A takšen scenarij ni le zasebna predstava – podpirajo ga družina, šolski sistem, trg dela, stanovanjska politika, država, mediji in popularna kultura, pojasnjuje.

"Pričakovanje, da mora biti oseba do tridesetega leta finančno samostojna, ostaja zelo močno, medtem ko so pogoji za doseganje te samostojnosti vse bolj negotovi," je prepričana sociologinja Jasna Mikić Ljubi. FOTO: Bobo

A negotove zaposlitve, visoke cene stanovanj in drugačni pogledi na partnerstvo in družino so tak življenjski scenarij precej zamajali. Morda zato danes ni več vprašanje, zakaj ljudje ne živijo "normalno", temveč kdo je sploh določil, kaj je norma.

Kot pojasnjuje Kuhar, so sociološke raziskave pokazale, da je v modernih družbah življenjski potek postal organiziran v kronološko razmeroma jasne faze izobraževanja, dela in upokojitve, znotraj tega pa še v pričakovano zaporedje družinskih prehodov. Takšna domnevno univerzalna življenjska pot pa je bila povezana z zelo specifičnim zgodovinskim obdobjem po drugi svetovni vojni, razlaga: "Torej s časom

gospodarske rasti, časom, ko so obstajale razmeroma stabilne zaposlitve in se je razvijala država blaginje." A že tu so bili ti življenjski poteki lahko različni za moške in ženske: "Pri nas so ženske sicer vstopale na trg dela in je bila enakost med spoloma vsaj normativno bistveno bolj upoštevana kot na zahodu, kjer je ta model življenjskega poteka temeljil na modelu neprekinjene zaposlitve moškega ter na pogosto ekonomsko odvisnem položaju žensk." Ta model torej ni bil večna ali naravna oblika življenja, pravi: "Bil je zgodovinsko precej posebna ureditev, ki je že takrat izključevala številna življenja – recimo samske osebe, osebe brez otrok in tako naprej."

99 "V Sloveniji se mladi od staršev odselijo povprečno pri 28,9 leta, pri starših pa živi skoraj 80 odstotkov oseb med 16. in 29. letom." - dr. Jasna Mikić Ljubi, sociologinja

'Družbena ura'

"Ko sem bil jaz tvojih let ..." je stavek, ki ga mladi verjetno slišijo prepogosto. Življenjske poti različnih generacij danes namreč niso več tako preprosto primerljive.

"Pritisk, da je treba določene stvari urediti v določenem obdobju, je povezan s kulturno oblikovanimi predstavami o tem, kdaj naj bi se zgodili pomembni življenjski prehodi," ugotavlja Kuhar in dodaja, da nekateri tako poleg "biološke ure" govorijo tudi o "družbeni uri": "Obe sta seveda prepleteni. Dejstvo je, da je rojstvo otrok časovno zamejeno, in na te dimenzije "biološke ure" se nato naložijo še druga pričakovanja. Te predstave nam posredujejo mediji, šola, tudi starši in druge institucije (na primer državne institucije s posebnimi politikami za mlade, mlade družine itd.). Na ta način vemo, da naj bi pri tridesetih že imeli urejeno življenje, pri štiridesetih uspešno kariero in družino, pozneje pa določeno stopnjo materialne varnosti."

Prepričan je, da ob pritisku pričakanj pomembno vlogo igra tudi proces primerjanja: "Ko se vrstniki poročajo, dobivajo otroke, kupujejo stanovanja ali napredujejo v službi, človek lastno življenje nehotе umešča na skupno časovnico. Raziskave so pokazale, da ta pričakovanja ponotranjimo. Nihče nam morda neposredno ne reče, da zamujamo, pa vendar imamo občutek, da smo "zadaj"."

'Biološka' in 'družbena' ura sta prepleteni, pojasnjuje Kuhar: "Dejstvo je, da je rojstvo otrok časovno zamejeno, in na te dimenzije "biološke ure" se nato naložijo še druga pričakovanja." FOTO: Bobo

K temu, da odločitve mladih vse pogosteje odstopajo od kulturno oblikovanih predstav o "pravočasnih" življenjskih prehodih, pomembno prispevajo tudi njihove življenjske razmere, predvsem negotovost zaposlitve. Ta skrajšuje časovni horizont, je prepričana raziskovalka na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani **dr. Jasna Mikić Ljubi**: "Če ne veste, kakšen bo vaš dohodek čez nekaj mesecev, težje načrtujete selitev, skupno gospodinjstvo ali otroka. Tako nastane veriga odlogov – nestabilna zaposlitev oteži dostop do najemnega stanovanja ali posojila, stanovanjska odvisnost pa vpliva tudi na oblikovanje partnerstva in družine."

Medtem ko je bilo nekoč samostojno stanovanje pogosto razumljeno kot naraven korak v odraslost, danes namreč številni pri tridesetih še vedno živijo pri starših ali v najemu. V Sloveniji se mladi od staršev odselijo povprečno pri 28,9 leta, pri starših pa živi skoraj 80 odstotkov oseb med 16. in 29. letom, je poudarila Jasna Mikić Ljubi.

"Ko se vrstniki poročajo, dobivajo otroke, kupujejo stanovanja ali napredujejo v službi, človek lastno življenje nehotе umešča na skupno časovnico. Raziskave so pokazale, da ta pričakovanja ponotranjimo. Nihče nam morda neposredno ne reče, da zamujamo, pa vendar imamo občutek, da smo "zadaj"," pravi Kuhar. FOTO: Bobo

Glede negotovosti pri vstopanju na trg dela pa so zgovorni podatki SURS-a za leto 2024, ki jih navaja sociologinja: *"Leta 2024 je bilo za nedoločen čas zaposlenih 69 odstotkov delovno aktivnih mladih med 15. in 34. letom (6,1 odstotka delovno aktivnih mladih pa je prvič vstopilo na trg dela v obliki samozaposlitve), toda kar 68,4 odstotka mladih, ki so prvič vstopili na trg dela, je začelo s pogodbo za določen čas."*

Po njenih besedah to ne pomeni, da je stabilna zaposlitev izginila, je pa za številne postala morebitni poznejši cilj, ne več samoumevno izhodišče poklicne poti. *"Ob tem se širijo projektno, samozaposleno in platformno delo ter druge oblike, pri katerih se stroški in tveganja vse bolj prenašajo z delodajalca na posameznika ali posameznico,"* je še poudarila.

Pluralizacija življenjskih poti in simbolni pomen starega modela

Ko starejše generacije pripovedujejo o svoji mladosti, pogosto slišimo med seboj si podobne zgodbe: služba, stanovanje, družina in občutek, da bo za prihodnost nekako poskrbljeno. A jasno je, da je takrat družba posamezniku ponujala drugačno varnostno mrežo. Danes je življenjska pot bolj individualizirana – možnosti je več, a tudi odgovornosti. Stanovanje, zaposlitev, varnost in prihodnost so vse bolj stvar posameznika.

Lahko govorimo o pluralizaciji življenjskih poti, pravi Kuhar, in ne o nastanku ene same nove "normalnosti". A poudarja, da stari model ni izginil – še vedno ima precejšnjo simbolno moč in za številne ostaja osebno zaželen, toda ob njem so postale legitimnejše tudi druge poti: *"Hkrati ta pluralnost ni enakomerno razporejena. Za nekoga z dobrim socialnim in ekonomskim zaledjem je daljše iskanje lahko obdobje raziskovanja, potovanj in izbire. Za nekoga brez takšnih virov je enaka navidezna "fleksibilnost" lahko zaporedje negotovih zaposlitev, stanovanjskih stisk in odvisnosti od družine."*

Sociološko zato ne smemo zamenjati povečanja izbire z avtomatičnim povečanjem dejanske svobode, opozarja: *"Ta je vedno odvisna od strukturnih neenakosti, neenakih možnosti in tako naprej. Težava torej ni v tem, da bi mladi zavračali odraslost, odgovornost ali stabilnost. Številni si prav to želijo, vendar nimajo materialnih pogojev, da bi te cilje dosegli na način in v času, ki sta veljala za prejšnje generacije."*

"Če ne veste, kakšen bo vaš dohodek čez nekaj mesecev, težje načrtujete selitev, skupno gospodinjstvo ali otroka. Tako nastane veriga odlogov – nestabilna zaposlitev oteži dostop do najemnega stanovanja ali posojila, stanovanjska odvisnost pa vpliva tudi na oblikovanje partnerstva in družine," pravi sociologinja Jasna Mikić Ljubi. FOTO: Bobo

'Družbeni problem pretvorimo v osebno krivdo'

Je torej današnja generacija odrasla z idejo, da mora biti pri tridesetih že finančno samostojna, čeprav ji trg dela tega pogosto ne omogoča? Tu se pojavlja generacijsko protislovje, pojasnjuje Jasna Mikić Ljubi: "Pričakovanje, da mora biti oseba do tridesetega leta finančno samostojna, ostaja zelo močno, medtem ko so pogoji za doseganje te samostojnosti vse bolj negotovi. Mladi se soočajo z nestabilnim delom, nizkimi ali nepredvidljivimi dohodki in težko dostopnimi stanovanji, vendar te strukturne ovire pogosto doživljajo kot lasten neuspeh."

To je povezano s povečano individualizacijo v neoliberalni družbi, v kateri se odgovornost za socialno varnost in uspeh vse bolj prenaša z države, institucij in delodajalcev na posameznika, je prepričana. "Mladi dobivajo sporočilo, da morajo biti dovolj prilagodljivi, podjetni, vztrajni in nenehno pripravljeni izboljševati svoje kompetence; če jim kljub temu ne uspe, naj bi bili za to odgovorni sami. Tako so družbena tveganja predstavljena kot osebne pomanjkljivosti. Posledice so občutki krivde, sramu in tesnobe, hkrati pa se zakrije dejstvo, da individualne strategije ne morejo rešiti strukturnih problemov trga dela in stanovanjske politike." Prav razkorak med pričakovanim življenjskim potekom in dejansko razpoložljivimi možnostmi je ena ključnih značilnosti sodobne prekarnosti, je prepričana raziskovalka.

"Ključno vprašanje zato ni, zakaj mladi ne živijo tako kot njihove babice in dedki. Vprašati se moramo, zakaj jih presojava, kot da živijo v istem ekonomskem in družbenem svetu," pa izpostavlja Kuhar in dodaja: "Če od posameznika pričakujemo življenjski rezultat, ne omogočimo pa mu pogojev zanj, družbeni problem pretvorimo v osebno krivdo."

"Če od posameznika pričakujemo življenjski rezultat, ne omogočimo pa mu pogojev zanj, družbeni problem pretvorimo v osebno krivdo," meni Kuhar. FOTO: Shutterstock

'Normalnost' – vrednostno obremenjena beseda

In kaj stoji za pojmom "normalnost" in "normalno življenje"? Ta je precej bolj kompleksen, kot se zdi na prvi pogled, opozarja Kuhar: *"Gre za zelo nejasne termine, ki vsaj v znanosti niso v uporabi, ker je "normalnost" odvisna od tega, kaj s tem terminom razumemo. Beseda je namreč zelo vrednostno obremenjena – ko nekomu rečemo: "Ti nisi normalen!", za tem ne stoji nobena "znanstvena raziskava" ali kakšno drugo objektivno merilo, pač pa je to preprosto zmerljivka."*

Normalnost torej ni nevtralna in samoumevna kategorija, temveč je zelo nejasna in vrednostno obremenjena oznaka, pojasnjuje: *"K njej lahko namreč pristopimo na več različnih načinov, ki so med seboj lahko tudi izključujoči. S statističnega vidika bi lahko rekli, da je normalno tisto, kar počne večina oziroma kar se najpogosteje pojavlja. Toda nekaj, kar je pogosto, ni zato nujno tudi dobro, pravično ali zaželeno. Nasprotno pa nekaj, kar je redko, ni nujno napačno ali problematično."* Drugi vidik je sociološki, kjer je normalno lahko tisto, kar je skladno z družbenimi in kulturnimi normami. *"Vendar nam to samo po sebi spet ničesar ne pove o vsebini teh norm – predvsem pa ne o tem, kdo jih določa, čigavo življenje postavljajo za merilo in tako naprej."* V psihološkem smislu pa lahko normalnost povezujemo z odsotnostjo večjega nelagodja ali težav pri vsakdanjem delovanju, vendar je tudi to odvisno od posameznika in njegovega družbenega okolja, dodaja: *"Nelagodje je lahko posledica osebne stiske, lahko pa je tudi povsem razumljiv odziv na izključevanje, diskriminacijo ali neuresničljiva družbena pričakovanja."*

Kot opozarja, je treba ločiti med pomenom "normalnosti" v smislu tega, kar je običajno ali pogosto, in med normativnim pomenom – to, kar je pričakovano kot pravilno in ustrezno.

ŽIVLJENJE MLADI NORMALNOST PRIČAKOVANJA

17. 08. 2026

Reporter

Stran/Termin: 66

Naslov: Demokracija med betonom, grmovjem in mačjimi

Naklada: 13.000,00

Avtor: LJERKA BIZILJ

Površina/Trajanje: 466,28

Rubrika/Oddaja: KOLUMNA

Žanr: KOLUMNA

Gesla: UPRAVNIK

kolumna

DR. LJERKA BIZILJ
dolgoletna novinarka in urednica,
nekdanja direktorica TV Slovenija

Demokracija med betonom, grmovjem in mačjimi stranišči

Kakšni Golobi, Janše, Matozi, Logarji ... Volitve? Parlament? Vlada? Prosim lepo. Prava demokracija se ne dogaja v parlamentu, ampak v bloku. Tam, kjer je oblast razpršena med upravnika, hišnika, dva hiperaktivna sosed in zbor stanovalcev, ki se ga skliče dvakrat na leto – in se takrat marsikdo spomni, da ima neodložljive druge opravke. Kot volitve! Vsi kritiziramo oblast, na volitve potem ne gremo ali pa spet volimo iste!

Včasih se mi zdi, da bi se moral Janez Janša priti učiti k nam v Koseze, kako se vodi resna politična drama. Pri nas se dogaja vse: od infrastrukturnih projektov do zunanje politike. Predsednica republike Pirc Musar se zagovarja zaradi prometne nesreče, pri nas pa se lahko zagovarjamo, zakaj smo na balkon postavili tri lonce bazilike. Ona ima državo, jaz imam blok.

Dve desetletji sem že v tem rastlinsko-betonskem kraljestvu. Prej sem bila podeželanka – tam, kjer odpreš vrata in greš ven, ne da bi moral preveriti, ali imaš soglasje nadzornega sveta. Če si hotel posaditi drevo, si ga pač posadil. Nihče ni zahteval zapisnika. Nihče ni glasoval. Nihče ni predlagal, da se ustanovi komisija za drevesne zadeve. Psi, mačke in kure so svobodno tekali okoli in nihče se ni razburjal. Zdaj nas pa vse iztiri.

A človek je res prilagodljivo bitje. Da se navadiš tudi na to, da je menjava radiatorja organizacijski projekt, ki zahteva več usklajevanja kot evropski proračun. Pokličeš mojstra, upravnik ti pa razloži, da moraš zapreti vodo. Ne samo sebi – vsem. In izveš, da se voda zapira dvakrat na leto, v prisotnosti treh priči in upravnika, ki je včasih videti, kot da smo mi tukaj zaradi njega, ne on zaradi nas. Nad vami je sosed. Za steno je sosed. Skozi vaše stanovanje tečejo cevi, ki so povezane z drugimi stanovanji, neke pod vami je skupna elektrika, nad vami streha, o kateri odločate vsi. Takrat prvič razumete temeljno zakonitost blokovskega življenja: vaše stanovanje je sicer vaše, vendar ne čisto. In potem je tu še bitje, ki ga prebivalec hiše praviloma ne pozna: upravnik.

Upravnik je posebna vrsta politične živali, bi rekel Žan Mahnič. Prejšnji je bil izvrsten, dokler ga nista dva stanovalca tako temeljito izčrpala, da je odšel. To je blokovska zakonitost: dva nezadovoljna imata več energije kot štirideset zadovoljnih. Demokracija v praksi! Zdajšnji pa nas hitro odpravi. Je korekten, a hladen kot Antarktika. Potem so tu zbori stanovalcev – naš parlament. Načeloma se tam odločamo o nujnih obnovah. Hitro ugotoviš, da se je lažje uskladiti o novih držalnih na stopnišču kot npr. za novo električno napeljavo. Držala so vidna. Električna ni. Dokler ne zagori. Ali dokler si nekdo ne kupi električnega avtomobila in vam upravnik zabrusi: prej se pozanimajte, preden kupite tak avto. In prav ima.

V garažnem koridorju imamo sto garaž. Polnilnic pa približno toliko kot v Sahari vodnih izvirov. Nič.

Nekateri so si jih uredili še pred prepovedjo, drugi bolj po partizansko. Sistemskih rešitev pa ni. Morajo bodo prišle pred volitvami. Takrat se nenadoma da vse: asfaltirati cesto, postaviti pločnik, zgraditi most, ki ga prej ni bilo mogoče niti narisati. Morajo se župan Zoran Jankovič spomni tudi nas, električnih revežev.

Sicer pa smo se v Kosezah že marsičesa navadili. Parkiranje? Včasih smo parkirali drug prek drugega! Pa je župan Jankovič vse uredil. Parkiranje je zaračunal. Šestdeset evrov na leto. Kar pa ne pomeni, da boš parkiral. To je kot gledališka karta, pri kateri sedež dobi tisti, ki pride prvi. Ampak smo se navadili. Mi nismo kot »štepanjci«. Mi nismo nič protestirali, malo smo nergali in šli naprej. Enako, ko nam je zaprl nasele za avtomobile. Prej si šel enkrat na teden v trgovino, zdaj greš trikrat, ker lahko neseš samo toliko, kolikor ti roke dopuščajo. Fitnes ni več potreben. Miru pa zato ni več. Dobili smo kolesarje, mopede in električne skiroje, ki drvijo mimo s samozavestjo, ob kateri se prometni znak počuti kot dekoracija.

Blok ima tudi mehkejšo plat. Balkoni so botanični vrtovi. Nekateri imajo toliko zelenja, da se bojim, da bo kakšno betonsko korito nekoč odšlo na samostojno pot proti tlom. Mačke pa so posebna zgodba. Lastnike imajo, zemljiške knjige ne priznavajo. Atriji so zanje stranišča. Lahko jim pokažeš hišni red, zemljiško-knjižni izpisek, mačka bo pokimala in opravila svoje.

A tudi odločnost pri nas nekaj pomeni. Jaz sem bolj poslušna. Imeli smo npr. afero z vodo. Nekdo je trdil, da zamaka v klet. Prišli so strokovnjaki, prekopali teraso, ker je bila očitno najbolj kooperativna. Sosed svoje ni dovolil razkopati. Pri njem ni teklo. Pri meni pa je, četudi najbrž ni. Blokovska modrost: kdor je bolj odločen, ima teraso. Kdor je bolj prijazen, ima gradbišče. A imamo nekaj dragocenega: hišnika. Hišnik Milorad je institucija. Ve, kdo, kje, kako, zakaj. Je naš notranji minister, včasih štab in terapevt. Daje občutek varnosti, ki ga ne moreš zapisati v pogodbo.

Po dvajsetih letih vem: blok je majhna država. Ima vlado (upravnika), parlament (zbor stanovalcev), opozicijo (dva glasna sosed), proračun, infrastrukturne težave, volitve, zunanje odnose (predvsem z mačkami) in ima, na srečo, Milorada. In neskončne razprave predvsem o tem, kar je manj pomembno – dokler ne teče, ne gori ... Največja lekcija? Skupnost ne pomeni, da se vsi strinjamo. Pomeni, da kljub temu živimo skupaj. Malo godrnjamo, malo glasujemo, včasih popustimo, včasih vztrajamo. In se prilagodimo. Pri nas bi se politiki naučili marsičesa – solidarnosti, kompromisov, vljudnosti ...

Samo radiatorja nikar ne menjajte brez dovoljenja. In električnega avta ne kupujte, preden ne preverite, ali lahko postavite polnilnico. V naši državi – pardon, bloku – je to strateško vprašanje nacionalnega pomena. ■

*Kakšni Golobi, Janše,
Matozi, Logarji ...
Volitve? Parlament?
Vlada? Prosim lepo.
Prava demokracija
se ne dogaja v
parlamentu, ampak
v bloku.*

Kolumne izražajo stališča avtorjev in ne nujno uredništva Reporterja.